

ACADEMIC SPORTS SCHOLARS

ISSN: 2277-3665

IMPACT FACTOR : 5.3149(UIF)

VOLUME - 7 | ISSUE - 3 | MARCH - 2018

शारीरिक शिक्षण विषय अध्ययनात पारंपरिक व नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीच्या परिणामकारकतेचा अभ्यास

Dr. Chandrasen Uddhavrao Saruk

Physical Director , Kala Mahavidyalaya, Nandurghat , Tal: Kaij, Dist: Beed.

प्रस्तावना

बाह्य जगात विकास घडत असतांना आंतरिक जगातही तो विकास घडणे आवश्यक आहे जो पर्यंत आंतरिक विकास घडत नाही तो पर्यंत बाह्य विकासाचा आनंद घेऊ शकणार नाही. मनुष्याच्या शरीराचा, मनाचा आणि बुद्धीचा पूर्ण विकास म्हणजे बुद्धीचा विकास होय. अशा प्रकारचा विकास झाला की व्यक्तीची सर्वांगीण उन्नती होते. मनुष्यास आरोग्य व मानसिक स्वास्थ्य उत्तम प्रकारचे लाभते त्याची बौद्धिक पात्रता सुध्दा वाढते. अशा प्रकारचा विकास करावयाचा असेल तर तो योगाभ्यासाने साध्य होतो. शारीरिक शिक्षण विषय शिकवताना शिक्षकांनी पारंपारिक पद्धती बरोबरच नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धती वापराव्यात आजची शिक्षण पद्धती विद्यार्थी केंद्रित आहे त्याचे योग्य अध्ययन व्हावे या साठी शिक्षकांनी नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धती वापराव्यात विद्यार्थ्यांना समजेल अशा मनोरंजनात्मक अध्यापन पद्धती वापराव्यात वर्गात विद्यार्थ्यांचे लक्ष केंद्रित व्हावे व त्यांचे अध्ययन सुलभ व्हावे यासाठी शारीरिक शिक्षण विषय शिकवताना नाविन्यपूर्ण अध्ययन अध्यापन पद्धती विकसित कराव्यात व त्याची परिणाम कारकता तपासावी प्रस्तूत शोधनिबंधात संशोधकाने अशाच नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धती विकसित केल्या आहेत व त्याचे परिणाम कारकता तपासली आहे संशोधनाची गरज व महत्व लक्षात घेवून विषय निवडला आहे.

संशोधनाची गरज व महत्व

- 1 शारीरिक शिक्षण विषयात नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीचा वापर करता यावा व विद्यार्थ्यांचे अध्ययन अधिक परिणाम कारक व्हावे यासाठी या विषयाची गरज संशोधकाला जाणवली
- 2 प्रस्तूत संशोधनामुळे शारीरिक शिक्षण विषय शिक्षकांना शारीरिक शिक्षण विषय शिकवताना या नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीचा उपयोग होईल

समस्या विधान

शारीरिक शिक्षण विषय अध्ययनात पारंपरिक व नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीच्या परिणामकारकतेचा अभ्यास

संशोधनाची उद्दिष्टे

1. नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीची संकल्पना अभ्यासणे.
2. नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धती चा कार्यक्रम तयार करणे.
3. महाविद्यालयीन स्तरावरील शारीरिक शिक्षण विषयात पारंपरिक पद्धतीची परिणामकारकता अभ्यासणे.
4. महाविद्यालयीन स्तरावरील शारीरिक शिक्षण विषयात नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीची परिणामकारकता अभ्यासणे.
5. पारंपरिक अध्ययन पद्धतीत व नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीच्या वैशिष्ट्यांचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.

व्याप्ती, मर्यादा**संशोधनाची व्याप्ती**

1. सदर संशोधनात महाविद्यालयीन स्तरावरील वर्गाचा विचार केला आहे.
2. सदरील संशोधनामध्ये महाविद्यालयीन स्तरावरील शारीरिक शिक्षण विषयाचा विचार केला आहे.
3. सदरील संशोधनामध्ये नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीच्या परिणामकारकतेचा अभ्यास केला आहे.

संशोधनाची मर्यादा

१. सदर संशोधन केज शहरातील महाविद्यालयीन स्तरापुरते मर्यादित आहे.
२. सदर संशोधन महाविद्यालयीन स्तरावरील वर्गापुरते मर्यादित आहे.
३. सदरील संशोधन महाविद्यालयीन स्तरावरील शारीरिक शिक्षण विषयापुरतेच मर्यादित आहे.
४. सदरील संशोधन हे शैक्षणिक वर्ष 2017-2018या कालावधीपूर्ते मर्यादित आहे.

परिकल्पना

संशोधन परिकल्पना:- पारंपारिक अध्यापन पद्धतीने व नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीने विद्यार्थ्यांच्या प्राविण्यात सार्थ फरक आढळत.

शून्य परिकल्पना :- Ho1 - पारंपारिक अध्यापन पद्धतीने व नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीने विद्यार्थ्यांच्या प्राविण्यात कोणताही सार्थ फरक आढळत नाही.

संशोधन पद्धती निवड :

प्रस्तुत संशोधनासाठी **प्रायोगिक संशोधन पद्धती** निवडण्यात आली आहे.

प्रस्तुत संशोधनातील अभिकल्प

संशोधिकेने प्रस्तुत संशोधनासाठी कार्यात्मक अभिकल्प यामधील एकल गट अभिकल्प या प्रकाराची निवड केली आहे.

प्रस्तुत संशोधनासाठी नमुना निवड :

संशोधकाने महाविद्यालयीन स्तरावरील वर्गांची निवड केलेली आहे.

➤ शाळेची निवड :

असंभाव्यतेवर आधारित सहेतुक नमुना निवड पद्धती ने करण्यात आली.

➤ विद्यार्थी निवड :

प्रस्तुत संशोधनासाठी केज शहरातील शाळांची भौतिक सुविधानुसार सहेतुक पद्धती ने निवड केलेली आहे. प्रस्तुत संशोधनासाठी 40 विद्यार्थी निवड केली

➤ प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने संपादनूक चाचणी या साधनांचा वापर केला आहे. संपादनूक चाचणी ही उद्दिष्टांना अनुसरून तयार करण्यात आली. व ती तज्ञ प्राध्यापकांकडून तपासून घेतली आणि निश्चित करण्यात आली.

संख्याशास्त्रीय तंत्रे :

संशोधकाने प्रस्तुत संशोधनासाठी खालील संख्याशास्त्रीय साधनांचा उपयोग केला होता.

1. **शेकडेवारी** - माहितीचे पृथःकरण करण्यासाठी शेकडेवारी या संख्याशास्त्रीय साधनांचा उपयोग केला.
2. **मध्यमान**

प्रस्तुत संशोधनामध्ये संशोधकाने उत्तरचाचणी मध्ये विद्यार्थ्यांनी प्राप्त केलेल्या गुणांची सरासरी काढून तुलना करण्यासाठी मध्यमान या साधनाचा वापर केला आहे.

3. **प्रमाण विचलन**

संशोधकाने उत्तर चाचणीतील विद्यार्थ्यांच्या गुणांची तुलना करण्यासाठी 't' मूल्य काढण्यासाठी म्हणून प्रमाण विचलन काढले आहे.

4. 't' परीक्षिका

उत्तरचाचणीत विद्यार्थ्यांना मिळालेल्या गुणांच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थकता तपासण्यासाठी संशोधकाने 't' परीक्षिकेचा वापर केला आहे.

संशोधनाची कार्यवाही

पारंपारिक पद्धतीने शारीरिक शिक्षणातील काही घटकांचे अध्यापन केले. व उत्तर चाचणी घेतली. नंतर नाविण्यपूर्ण अध्यापन अध्यापन पद्धतीचा वापर केला. व उत्तर चाचणी घेण्यात आली. यावरून दोन्ही अध्यापन पद्धतीतील विद्यार्थ्यांच्या संपादनूकीचा आढावा घेण्यात आला. व त्यावरून निष्कर्ष काढण्यात आले.

- संपादनूक चाचणी वरून विद्यार्थ्यांची पारंपारिक अध्यापन पद्धतीने व नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धती यावरून संपादनूक तपासण्यात आले.
- उत्तर चाचणीत मिळालेल्या गुणांची तुलनात्मक पद्धतीने मांडणी करण्यात आली. कोणती अध्यापन पद्धती अधिक प्रभावी आहे. या विषयी निष्कर्ष मांडण्यात आले.
- दोन्ही अध्यापन पद्धती साठी शारीरिक शिक्षण विषयातील समान काठिण्य पातळीचे वेगवेगळे घटक निवडले होते. या नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीनुसार अध्यापन करताना संशोधकाने खालील बाबी उपयोगात आणले.

1. प्रश्नोत्तर खेळ

- 4 गट तयार करणे
- पहिला गट इतर 3 गटांना प्रश्न विचारणे
- प्रत्येक गट चर्चेने उत्तर देईल
- असेच प्रत्येक गट प्रश्न तयार करेल
- या अगोदर 5 मिनिटे शिक्षक त्या घटकांबद्दल माहिती सांगतील व नंतर तयारीसाठी 5 मिनिटे वेळ देवून 4 गट तयार करतील

2 चर्चासत्राचे आयोजन करणे

- शिक्षक एखाद्या शारीरिक शिक्षण घटकावर चर्चा करतील
- विद्यार्थ्यांना विचार करण्यास 10 मिनिटे वेळ देतील
- शिक्षक 2 गट तयार करतील
- प्रत्येक गटास शारीरिक शिक्षण घटकावर आधारित कथन कथा कथाकथन करण्यास सांगतील
- शिक्षक मार्गदर्शक म्हणून भूमिका निभावतील
- घटकातील सर्व उपघटकांचा मुदयांचा समावेश असेल याची दक्षता घ्यावी

3] तंत्रज्ञानांचा वापर करणे

स्मार्ट क्लास 1) दृक-श्राव्य साधने - व्हिडीओ क्लिप द्वारे मार्गदर्शन करणे

विद्यार्थ्यांची संबंधित पाठाबाबत असलेल्या शंका प्रश्नोत्तराचे निरसन झाल्यानंतर मान्यताप्राप्त चाचणी पुरेसा वेळ देऊन घेण्यात आली. विषय शिक्षकांनी देखील कुतुहलाने यात सहभाग नोंदवला. त्यानंतर उत्तर चाचणी घेण्यात आली. उत्तरचाचणीत विद्यार्थ्यांना मिळालेल्या गुणांच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थकता तपासण्यासाठी संशोधकाने 't' परीक्षिकेचा वापर केला आहे.

Ho1 - पारंपारिक पद्धतीने व नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीने विद्यार्थ्यांच्या प्राविण्यात कोणताही सार्थ फरक आढळत नाही.

कोष्टक क्र 1

पारंपरिक अध्यापन व नाविण्यपूर्ण अध्यापनामूळे प्राप्त गुणांच्या मध्यमानातील सार्थकता स्तरावरील फरक दर्शविणारी सारणी

मापन	पारंपारिक अध्यापन पद्धती	नाविण्यपूर्ण अ. पद्धती
विद्यार्थी संख्या	40	40
मध्यमान	4.17	16.22
प्रमाण विचलन	0.13	0.17

मध्यमानातील फरक	12.5
t मूल्य	5.54*
स्वाधीनता मात्रा	78

*0.05 या सार्थकता स्तरावर सार्थक आहे.

पारंपारिक अध्यापन पद्धती व नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीचा वापर केल्यानंतर उत्तर चाचणीतील प्राप्त गुणांच्या मध्यमानातील फरक 12.22 आहे. हा फरक 0.05 स्तरावर सार्थक आहे. कारण प्राप्त t मूल्य 5.54 हे स्वाधीनता मात्रा 78 साठी सारणी मूल्य 2.05 पेक्षा अधिक आहे. म्हणून शून्य परिकल्पनेचा त्याग केला आहे. याचाच अर्थ नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धती मुळे मुलांच्या संपादणुकीत फरक आहे.

यावरून असे दिसून येते की, विद्यार्थ्यांच्या संपादणुकीत नाविण्यपूर्ण पद्धतीमुळे अधिक फरक पडतो. त्यांच्या संपादणुकीत वाढ झालेली दिसून येते.

पारंपारिक पद्धतीने व नाविण्यपूर्ण पद्धतीने विद्यार्थ्यांच्या प्राविण्यात सार्थ फरक आढळतो. म्हणून शून्य परिकल्पना (Ho1) - पारंपारिक पद्धतीने व नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीने विद्यार्थ्यांच्या प्राविण्यात कोणताही सार्थ फरक आढळत नाही याचा त्याग केला.

निष्कर्ष

- 1] विद्यार्थ्यांच्या संपादणुकीत नाविण्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीमुळे विद्यार्थ्यांच्या प्राविण्यात अधिक फरक पडतो.
- 2] विद्यार्थ्यांचा सहभाग व आकर्षण वाढल्याचे दिसून आले.
- 3] नाविण्यपूर्ण पद्धतीने शारीरिक शिक्षण विषयाचे अध्यापन केले असता विद्यार्थ्यांच्या संपादणुकीत वाढ होते.
- 4] नाविण्यपूर्ण उपक्रमाचा वापर शारीरिक शिक्षण अध्यापनात केला असता विद्यार्थ्यांची एकाग्रता वाढते.
- 5] विद्यार्थी कृतीशील बनतात. स्वयंअध्ययनास चालना मिळते.

REFERENCES

- Garrett H.E. (2006), Statistics in Psychology and Education, Surjeet Publication, Delhi
John W. Best, James V Khan (2008), Research in Education, Prentice Hall of India Pvt. Ltd. Delhi

Dr. Chandrasen Uddhavrao Saruk

Physical Director , Kala Mahavidyalaya, Nandurghat , Tal: Kaij, Dist: Beed.